

Asia: VN/13519/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan organisaatio

Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

Sosiaalihuoltolaki

1. Ovatko kotiin annettavia palveluja koskevat säännökset (19 §, 19 a § ja 19 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Sinänsä on hyväksyttävää, että kotiin annettavat palvelut ovat ensisijainen palvelumuoto. Tulee kuitenkin varmistaa, ettei muodostu kohtuuttomia tilanteita kuten esimerkiksi silloin, että muistisairaita hoidetaan pitkään kotona, jossa useita eri henkilöitä käy tämän kotona. Tämä on omiaan lisäämään muistisairaana ahdistusta ja turvattomuuden tunnetta. Kotiin annettavat palvelut eivät voi muodostua stressitekijäksi asiakkaalle. Paljon palveluita käyttävien henkilöiden kohdalla on palveluiden eriyttäminen erityisen merkittävä stressin aiheuttaja. Kun asiakkaan luona asioi eri palvelujen suhteen useita eri henkilöitä, vaikeuttaa tämä kotirauhan säilymistä ja toisaalta aiheuttaa asiakkaalle hankaluuksia eri henkilöiden tunnistamisessa. Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU haluaa nostaa esiin juuri heikoimmin pärjäävien ikääntyneiden aseman palveluiden kohteena. Mikäli heillä on palvelusuunnitelmaan kirjattu useiden eri kotipalvelujen antaminen, voi juuri edellä mainittu riski palveluista muodostua stressitekijäksi. Asiakkaalla ei monessa tapauksessa ole vain yksittäistä palvelun tuottajaa, vaan hänellä voi olla käytössä useita tukipalveluita. Myös merkittävänä riskinä kotiin annettavien palveluiden ensisijaisuudessa on palvelun tuottajien keskinäinen yhteydenpito. Asiakkaalla voi ilmetä eri vuorokauden aikoina tai eri päivinä erilaisia huolta aiheuttavia tilanteita, joten tulisi olla mahdollisuus saada tieto tällaisista tilanteista viipymättä kaikille olennaisille palveluntuottajille. Palveluita tarvitsevia ei saa laittaa iän perusteella eriarvoiseen asemaan, vaan iäkkäillä ihmisillä on oltava vastaava subjektiivinen oikeus välttämättömiin kotihoidon palveluihin ja tukipalveluihin kuin lapsiperheillä.]

2. Kotihoitoa ehdotetaan järjestettäväksi vuorokaudenajasta riippumatta (19 §:n 3 mom.). Onko tämä mielestänne kannatettava ratkaisu?

Kyllä

3. Ovatko ns. tavallista palveluasumista koskevat säännökset (21 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Kyllä

4. Onko tavallista palveluasumista koskeva pykälä tarpeeksi selkeästi muotoiltu? Jos ei, miten sitä voisi muuttaa?

Kyllä

5. Ovatko hoiva-asumista koskevat säännökset (21 c §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Henkilön oikeutta hoiva-asunnon saannille on täsmennettävä. Sen sijaan että henkilöllä on ”mahdollisuus” saada tarvitsemansa asunto, tulisi olla ”oikeus”.]

6. Löytyisikö tehostettu palveluasuminen –termin korvaajaksi jokin parempi ehdotus kuin hoiva-asuminen? Mikä?

-

7. Ovatko ehdotetun hoiva-asumispykälän palvelun saantikriteerit tarkoituksenmukaisia ja tarpeeksi selkeitä? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [ks. kohta 5]

8. Ovatko turvapalvelun toteuttamista koskevat säännökset (46 a §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Palveluja järjestettäessä tulisi olla äärimmäisen tärkeää turvapalveluiden ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhdistäminen. Esimerkiksi kotiin annettavien turvapalveluiden henkilöstöllä tulisi olla normaalista turva-alan työntekijöiden univormusta poikkeava työvaatetus tai muu nopea tapa tunnistaa tämä sosiaalihuollon edustajaksi. Muistisairaiden iäkkäiden kodeissa asioidessa työasuinen turvahenkilö voi aiheuttaa merkittävän määrän stressiä asiakkaalle, joka ei välttämättä joka tilanteessa ymmärrä asiointikäynnin tarkoitusta. Samoin on riskinä palveluiden eriytyminen, jolloin asiakkaan kodissa asioi eri ihmisiä eri tarkoituksissa.]

9. Pitääkö turva-auttajan olla sote-ammattihenkilö, vai riittääkö että hän on koulutuksensa ja kokemuksen perusteella sopiva, kuten lakiesityksessä ehdotetaan (46 a §)?

Kyllä

10. Ovatko kotihoidon henkilöstön riittävyyden turvaamista koskevat säännökset (46 b § ja 49 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Palveluja järjestettäessä tulisi olla äärimmäisen tärkeää turvapalveluiden ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhdistäminen. Esimerkiksi kotiin annettavien turvapalveluiden henkilöstöllä tulisi olla normaalista turva-alan työntekijöiden univormusta poikkeava työvaatetus tai muu nopea tapa

tunnistaa tämä sosiaalihuollon edustajaksi. Pykäläehdotuksessa mainittuun turvalaitteiston käyttöön liittyen tulee luoda tiukat toimeenpano-ohjeet. Perusteena tälle on erityisesti muistisairaat asiakkaat, joilla ei ole mahdollisesti riittäviä kognitiivisia kykyjä turvalaitteiden opastuksen omaksumiseen. Ajankohdallisesti turvalaitteiston käyttöönotto ja sen opastus tulee suorittaa vain, jos on tiedossa asiakkaalla olevan kykyä omaksua uutta tietoa ja käyttää ko. laitteistoa. Turvapuhelimen kautta tulevan puhelun vastaajalla tulee olla riittävä ammatillinen asiantuntemus ja kyky vastaanottaa tällainen hätätilanteessa soitettu puhelu, ja tehdä sen edellyttämä mahdollisesti hyvinkin vaativa arviointi. Hyvä ratkaisu olisi, jos vastaaja olisi 3 momentissa tarkoitettu ammattihenkilö. Kotikäyntien toteuttamiseen virtuaalisesti tulee suhtautua pidättyvästi, ja normaalin kotikäynnin korvaaminen sellaisella edellyttää asiakkaan suostumusta.]

11. Ovatko ns. hybridiasumista koskevat säännökset (46 c §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

-

Vanhuspalvelulaki

12. Onko mielestänne pitkäaikaisen laitoshoidon lakkauttaminen sosiaalihuollon yksiköissä iäkkäiden osalta onnistunut ratkaisu (14 §, 14 a §, 15 b §)?

Ei [Kotona asumisen ollessa ensisijaista on varmistettava, ettei kynnys saada tehostettua palvelua nouse kohtuuttomaksi. EETU kannattaa lain hengen mukaista tavoitetta ihmiselle asua kotonaan mahdollisimman pitkään, mutta haluamme korostaa myös sosiaalihuollon laitoshoidon tarpeellisuutta tilanteissa, joissa ihminen ei hyvinvointinsa kannalta voida katsoa voivan parhaiten itsenäisesti asuessaan.]

13. Onko lakiehdotuksessa esitetty palvelusuunnitelman sisällön täsmentäminen tarpeellista (16 §)?

Kyllä

14. Onko lakiehdotuksessa esitetty omatyöntekijän tehtävien täsmentäminen tarpeellista (17 §)?

Kyllä

15. Onko lääkehoidon toteuttamista koskeva säännös mielestänne onnistunut (20 §:n 1 mom.)?

Kyllä

16. Onko mielestänne kannatettavaa, että seurantayhteenvedot julkaistaisiin toimintayksikkökohtaisina (24 a §)?

Kyllä

Koko lakipakettia koskevat kysymykset

17. Mitä haasteita näette säännösten toimeenpanossa? Onko lakiesityksellä riskejä?

Lakiesityksen mukaisten palvelujen toteuttaminen tulee vaatimaan merkittäviä panostuksia henkilöstön lisäämiseen hoiva- ja asumispalveluissa. Nykyisellään hoitajamitoituslaki on hyvä puite, muttei takaa riittävää henkilöstöä. Suomessa on arvioitu tarvittavan väestön ikääntymisestä johtuen 30 000 uutta hoitajaa vuoteen 2030 mennessä. Palveluiden ja niihin liittyvän lainsäädännön tulee

muodostaa riittävät puitteet, jotta työ houkuttelee osaajia. Samalla palveluiden toimeenpanossa tulee panostaa asiakastyytyväisyyteen ja työntekijöiden jaksamiseen.

Henkilöstömitoituksessa on kuitenkin korostettava, ettei lainsäädännöllä aseteta palveluiden järjestäjille ja tuottajille sellaisia ehdottomia henkilöstömitoituksen vaatimuksia, joiden täyttäminen valtakunnallisen ammattihenkilöstöpulan takia ovat mahdottomia toteuttaa.

Henkilöstöpulaa ei poisteta sillä, että palveluiden järjestäjät ja tuottajat houkuttelevat toisiltaan työntekijöitä paremmilla työehdoilla, vaan valtiovallan tulee ratkaista tarvittavan henkilöstön saamisen mahdollisuudet lisäämällä koulutusta asianomaisiin ammatteihin. Palveluiden järjestäjillä ja tuottajilla on puolestaan tehtävänä olla houkutteleva ja haluttu työnantaja, jolloin väen pako muihin tehtäviin saataisiin vähemmäksi.

Vanhuspalvelulain pykälässä 24 a (ks. kysymys 16) mainituissa seurantayhteenvedoissa suosittelemme seuraamaan merkittävästi asiakastyytyväisyyden ja henkilöstön tyytyväisyyden yhteensopivuutta.

18. Millaista tukea toivotte toimeenpanoon?

-

19. Mitä muuta haluaisitte lausua esityksestä?

Toivomme lausuntopyyntöjen saapuvan suoraan eläkeläisjärjestöille tai vähintäänkin Eetulle, jotta eläkeläisjärjestöjen asiantuntijanäkökulma tulee otetuksi huomioon lakiesityksen valmistelussa.

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry on kuuden valtakunnallisen eläkeläisjärjestön yhteistyöelin. Sen jäsenjärjestöt ovat Eläkeliitto, Eläkeläiset, Eläkkeensaajien Keskusliitto, Kansallinen senioriliitto, Kristillinen Eläkeliitto ja Svenska pensionärsförbundet. Järjestöjen yhteinen jäsenmäärä on 300 000. Vuonna 2021 puheenjohtajajärjestö on Eläkeläiset ry.

Koskimies Jan
Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry - Eero Kivinen, sosiaalipoliittinen
asiantuntija eero.kivinen@ekl.fi, 0415221696